

Shengenski kolaboracionisti

Spomnim se, kako je v moji nemški veji družine – to velja za starejše člane – nacistična preteklost bila vedno slepa pega, o kateri se ni govorilo. Kot otroka, šolanega v antifašističnem duhu in črno-beli partizanski mitologiji, me je vedno presenetilo, ko je kdo od njih pripomnil, kako da vse skupaj le ni bilo tako slabo in da je sistem “funkcioniral”. Podobne zgodbe slišimo tudi na italijanski strani: običajno življenje se je “normaliziralo”, na železnici ni bilo zamud, plače so bile spodobne. Sistem je deloval “v dobro večine”, ki je sodelovala in zatiskala oči, dokler, seveda, vojna ni začela trkati na njihova vrata. Nihče ni nič vedel – ali hotel vedeti – o preganjanjih Judov, komunistov, homoseksualcev ... Zgodovinska distanca nam te sisteme upravičeno kaže v luči ekscesnosti in izrojenosti, vendar po drugi strani drži, da od znotraj, tak sistem “funkcionira” in je sprejemljiv za večino državljanov, ki se jim ne zdi nič spornega, da ga aktivno ali pasivno podpirajo. Logika stvari pa je taka, da preganjanja manjšin oziroma Drugih po eni strani zelo hitro vpletejo večino – tudi tisto molčečo – v sokrivdo, po drugi pa se krog preganjanih začne nezadržno širiti tako, da konstrukcija Drugega ni več omejena le na manjšine ali marginalce.

Logiko tihe kolaboracije razberemo v današnji Sloveniji. Pred kakim letom je večina političnih strank, državnih institucij, medijev in civilnodružbenih pobud začela širiti moralno paniko, ksenofobijo in rasizem spričo rastočega števila migrantov, ki jih je policija začela loviti in jim onemogočati dostop do šengenske trdnjave. Proces je bil posledica hlapčevske vloge, ki jo je dodelila Evropska unija Sloveniji in drugim tamponskim državam. Medijska panika, ksenofobija in rasizem so bili potreben ideološki okvir, ki bi dopustil stopnjevanje policijske represije v državi. Policija, nevajena in neopremljena za novo “evropsko” nalogo, je začela množično loviti ilegalne prebežnike, jih posipati z DDT-jem, jim pobirati denar in jih koncentrirati v namenske centre. Sprva je bil režim relativno odprt: po kakem tednu so migranti nadaljevali pot na Zahod, čeprav je večina njih zaplenjene novce pustila slovenski državi. Razmere v koncentracijskih centrih so bile nemogoče, a se jih je dalo preživeti, ker je itak večina “azilantov” nadaljevala pot v obljubljeni deželo. Nečedne posle slovenske države je zakrival plašč medijske gonje proti “grozeči tujski golazni”. Zbudila se je civilna družba, ki jih je strašilo postopanje črncev po sosesi in smeti na zelenicah. Strah pred ebolo je civilno družbo pripravil, da so obudili belogardistične vaške straže. Večina spodobnih državljanov in državljanek Slovenije je molčala, četudi jim ustava narekuje, da se zoperstavijo rasizmu in drugim oblikam diskriminacije. Strankarski antipolitični sistem je tu dobrodošlo opravičilo za lastno tiho kolaboracijo.

Politična aktivnost, ki bi se uprla ksenofobnemu in rasističnemu režimu in civilni družbi, ni mogla izhajati iz strankarskih elit, temveč le iz zunajparlamentarnih političnih skupin. Urad za intervencije (UZI) je združil tiste posameznice in posameznike ter skupine, ki so izrazile odločno politiko zavračanja medijske gonje, civilnodružbene ksenofobije in državne represije. Sprva se je marsikateri novinar in nostalgik osemdesetih spozabil in

razumel UZI in njegovo aktivnost kot oživiljanje civilne družbe osemdesetih. A večina dejavnih aktivistov UZI-ja je prepričanih, da je civilna družba osemdesetih, bolj kot državljanskim svoboščinam, služila restavraciji kapitalizma in nacionalističnemu poenotenju. Zato se niso mogli identificirati z nikakršnim civilnodružbenim apolitičnim gibanjem. Čeprav so v svojih akcijah sodelovali tudi z nevladnimi organizacijami, so sebe deklarirali za antivladno organizacijo. Migracijo razumejo kot posledico globalnega neoliberalnega kapitalizma, njihovi aktivisti pa so od Seattla do Trsta jasno izrazili svojo antiglobalizacijsko stališče. UZI je 21. februarja 2001 v Ljubljani na manifestaciji za solidarnost s prebežniki in proti nestrpnosti – ki jo oblasti niso dovolile – zbral prek tisoč demonstrantov, ki so po kulturnopolitičnem programu v parku Zvezda krenili na ulice in izrazili odločen protest pred represivnimi institucijami. V medijskih poročilih in iz oblastnih pisarn je bilo čutiti nelagodje in presenečenje. Takega števila udeležencev po dolgotrajnem medijskem, državnem in civilnodružbenem pranju možgan ni nihče pričakoval. Nihče ni pričakoval tudi močne mednarodne udeležbe, ki jo niso tvorili le pripadniki gibanja Ya Basta, temveč tudi vrsta drugih skupin, posameznikov in posameznic. A največje presenečenje so izzvala sporočila govorov Nade Hass, transparentov (“Evropa = kr’ neki”, “Proti diktaturi kranjske klobase”, “GAY” – z A-jem v krogu itd.) in črno-rdeča simbolika z zastav. Antidiskriminacijska politika je bila postavljena v izrecen socialen antikapitalističen kontekst in ne v abstraktne humanistične puhlice. Marsikoga med udeleženci je to tudi odvrnilo, a prav to je bil namen: pritegniti čim večje število politično opredeljenih in se ne spogledovati s fiktivno “javnostjo”, ki je itak civilnodružbena (ksenofobna in konformna). Šlo je za to, da se preštejejo in pokažejo moč tisti, ki so se pripravljene aktivno upreti. Novinarji in politiki tega gibanja niso mogli niti predvideti niti ustaviti niti interpretirati, ker ga preprosto niso mogli misliti. V glavi še vedno dominira neuporabna arhaična civilnonostalgčna terminologija osemdesetih.

Manifestacija je dejansko ustavila rasistično medijsko gonjo in premaknila prenekatero stališče v glavah ljudi iz pasivne kolaboracije v bolj pokončno držo, a po drugi strani ni dosegla ničesar v dobro internirancev. Nasprotno! Policijska represija se je zaostila: z operacijo “stenice” je v šišenskem taborišču prevzela nadzor posebna enota policije, omejila in onemogočila prosto gibanje in razširila uporabo nasilnih metod. Skupaj z domnevno naključnim ubojem prebežnika je bil najbrž ključni namen terorja odvrčanje možnih migrantov, da prečkajo Slovenijo. Vse lepo in prav (v očeh civilnodružbene javnosti in njihovih strankarskih reprezentantov), dokler je žrtev terorja Drugi! Tu pa se stvar – tako kot je že v začetku opozarjal UZI – obrne tudi proti samim prebivalkam in prebivalcem Slovenije.

Prvo nelagodje in strah domačinov s severozahoda Slovenije, ko so se srečevali z desetinami žena, mož in otrok, ki so blatni in premraženi taval na Zahod, so premagali občutki elementarne človeške solidarnosti. Kozarca vode temnopoltim niso več odrekli, ponekod so se že samoorganizirali in skrivaj zbirajo staro, a suho obleko, ki jo puščajo na krajih, kjer tujci ilegalno prečkajo mejo. Prebivalstvo se počasi obrača proti svojemu režimu, ki je iz njih naredil talce nesorazmerno okrepljenih policijskih patrulj, ki ustavljajo vse po vrsti in iščejo prebežnike. Njihova vnema je policijsko dosledna in nerazumna: kriminaliziran je vsakdo, ki ponudi tudi najmanjšo solidarnostno pomoč temnopoltemu neznanцу ali neznancki. Prodajalki v trgovini grozijo s kazenskim pregonom, ker je postregla tujcu. Vozniki javnega mestnega prometa zavračajo neslovenske potnike, ker se bojijo, da jih bodo obtožili, da sodelujejo v ilegalnem prevozu prebežnikov. Iz službe so vrgli človeka, ki je trdil, da je le pobral štoparje, a so ga policisti obtožili, da je peljal ilegalne prebežnike. Lastnikom lokalov policisti grozijo, da bodo morali plačati visoko denarno kazen, če bodo

postregli tujcem. Talci in žrtve ksenofobne in rasistične politike države počasi postajajo tudi vsi drugi "netuji" Slovenci in Slovenke. Zlo policijske države zdaj trka na vrata vseh. Skladno s tem se menda že pripravlja zakonodaja, ki bo restriktivno omejila pravico do javnega zbiranja in v bodoče preprečila neprijetna presenečenja, kakršno je bil shod v parku Zvezda.

Javnost pogosto in vsekakor upravičeno obsoja kriminalne združbe, ki brezvestno služijo na račun prebežnikov in jih pogosto spravljajo v življenjsko nevarne okoliščine. A resnica ni vedno povsem enoznačna. Prlekijo in Prekmurje se je zgodba o uspehu ognila v velikem loku: industrija je pokončana, dela v Avstriji je vedno manj, kmetovanje je tvegano, bela Ljubljana je daleč, velikemu številu mladih s severovzhoda sta ostala le nezaposlenost in alkohol. Nekaj stotakov mark pride vsakemu prav ...

In Slovenci? Bodo čez leta znali pogledati v oči svojim vnukom? So bili tihi kolaboracionisti ali celo aktivni rasisti? So našli pogum in odločnost, da se uprejo? Koliko takšnih bo tudi samih še preganjanih?

Darij Zadnikar